

Feri Lainšček
KURJA FIZIKA
Kurji pastir, tretja knjiga

*To jutro, ki me gleda
z očesom sonca in modrine,
ne ve, da sem le misel,
ki sem se vrača po spomine.*

*Ta trava, ki popila
je roso in nebeško mano,
ne ve, kaj vse pokriva.
Le duše hodijo tod z mano.*

*Tu še živi preteklost,
ki se je zdavnaj pritajila.
So pesmi in so zgodbe.
So sanje in privid spomina.*

Mali Fêrek je bil zdaj že prepričan, da Dolénci ne ležijo na koncu, temveč na začetku sveta. Začetek je zmeraj tam, kjer se rodiš in od koder se potem nekoč nekam odpraviš. Od tod so odšli že mnogi, ki so se vračali le še na obiske ali pa jih ni bilo nikoli več nazaj. Prišli so le redki. A še ti so upali, da bodo lahko kmalu spet odšli. Vojaki, ki so na karavli služili domovini in varovali mejo z Madžarsko, so odštevali dneve do datuma, ko so lahko slekli uniforme. Včasih je bil kateri preveč neučakan in je skušal celo pobegniti. Vodnik Jovo Úzelac ga je takrat ves nasršen iskal po vasi, pomagali so mu tudi miličniki iz Šálovec, a ga običajno niso našli. Prijeli so ga šele kje v várašu, od koder ga niso poslali nazaj na karavlo, temveč so ga odvedli v vojaški zapor. Zakaj so bili nekateri raje za rešetkami, kot pa da bi se v Doléncih sprehajali po gránici, Fêrek nekako ni mogel razumeti. Nihče mu tega tudi ni znal pojasniti. »Iz gliste se ne da napraviti vojaka,« je zatrjeval vodnik. »Ni se še dovolj napil maminega mleka, pa ga vleče domov,« je menil oče. A to niso bili odgovori na vprašanja, ki si jih je deček zastavljal. Vsi okoli njega so le natolcevali in se spotikali ob podrobnosti, on pa je želel izvedeti, za kaj na tem svetu v resnici gre in kaj ga nekje tam v neznanem čaka.

Tudi Titova štafeta je začejala svojo pot v Doléncih. To je bilo gotovo dobro znamenje.

Čeravno mu je oče potem razložil, da je tako krenila še iz mnogih majhnih krajev v Jugoslaviji, ga to ni potrlo. Zdelo se mu je bolj pomembno, da je bil tudi tu njen začetek. Pač eden od začetkov ... Iz Dolénc so otroci s štafetno palico tekli v Šálovce, tam sta se pridružili štafeti s Hódoša in iz Márkovec, skupna pa je nato nadaljevala pot v Gornje Petróvce, kjer se je srečalo še več štafet iz okoliških vasi, ki jih Fêrek ni poznal. Gotovo ni bilo nikogar, ki bi poznal vse kraje, v katerih so si tako predajali palice iz rok v roke. Cela dva meseca so morali vztrajno tekati, dokler ni zadnja štafeta prispela v Beograd, kjer so jo na veliki paradi izročili predsedniku države tovarišu Titu. Središče Jugoslavije, ki si jo je deček zaradi zapletenega potovanja štafetne palice predstavljal kot velikansko pajkovo mrežo, je bilo torej res nekje daleč, daleč. Svet je bil veliko večji, kot si ga je lahko sploh zamišljal. Poti, ki so ga povezovale, so bile tako razpredene, da bi se že za sosednjimi griči verjetno izgubil.

Ugotavljal je tudi, da štafetna palica, ki so jo ponесли z njihovega šolskega dvorišča, v resnici ni nikoli prispela v Beograd. Že pred šálovsko šolo jo je nadomestila druga. Vse njihove dobre želje in voščila za maršala Tita, ki so jih zapisali na papir in vtaknili vanjo, so se torej tam zataknila in obtičala. To spoznanje ga je hudo razočaralo. Vzneseni, ganjeni in tudi preznojeni so verjeli v nekaj, kar se ne bo uredničilo. Tovariš Tito, največji komunist, ki mu je oče pravil rezervni bog, ne bo njihovega pisma nikoli prebral, tako kot ne bo prebral sporočil še iz mnogih

takih majhnih krajev, kot so Dolénci. Pa tudi iz tistih večjih ne. Na koncu mu bodo izročili le eno štafetno palico ...

»Če bi bil jaz tovariš Tito, bi zapovedal, da morajo vse štafete nujno priti do Beograda,« je o tem naposled spregovoril.

»Če pa bi bil jaz na njegovem mestu, bi ta cirkus takoj ukinil,« je zamrmral oče Pištek. »Vse skupaj je le zapravljanje časa in denarja.«

»Ne govori tako, saj veš, da lahko otrok nese v šolo!« ga je opomnila mama Trejzka.

»Ne boj se, nikamor ne bo tega nesel,« jo je skušal pomiriti. »Dobro že ve, kaj mora ostati med štirimi zidovi,« se je zavzel zanj. »Dovolj pameten je, da lahko razmišlja s svojo glavo,« ga je celo pohvalil. »Če že en tak majhen otrok vidi, da pri tem nekaj ne štima, potem verjetno res ne štima,« je čez čas zaobrnil. »Sploh pa si ni tega Tito sam izmislil, temveč je vse skupaj prekopiral od boljševikov,« je že razpredal. »Komsomolska mladina je z Leninovimi štafeta-mi tekala po Sovjetski zvezi že, ko se Josipu Brozu še ni niti sanjalo, da bo nekoč maršal in bo imel svojo državo ...«

»Pištek, ne nori!« je spet posegla mama. »Res ne bi bilo fajn, če bi otrok o tem pravil v šoli,« ga je znova opomnila. »Veš, da si z Rusi nismo ravno dobri ...«

»Eh, Trejzka, ne seri!« je dvignil glas tudi oče. »Kaj pa ti veš o politiki!« jo je zavrnil. »Misliš, da bi šel Tito v Moskvo k Brežnjevju, če si ne bi bila na skrivaj dobra?« jo je vprašal in zaobrnil z očmi. »Eno figo bi šel,« je zatrdil. »Nikamor ne bi on šel, če ne bi

imel garancije, da bo prinesel nazaj celo rit,« je bil prepričan. »To ti lahko jaz povem, saj ga čitam kot knjigo,« je zatrdil. »Poznam ga bolj kot svoj žep ...«

»Ti ga poznaš, ja,« je siknila mama in zmajala.

»Bogme, da ga poznam.«

»Nazadnje boš rekel, da sta vkup krave pasla.«

»Nisva jih pasla, a kot da bi,« je dejal Pištek in si na hitro prižgal cigareto. »Saj ni bilo nič drugače v tistem Kumrovcu, kot je tu,« je zamrmral skozi dim. »Trava je tudi tam zelena, mleko je belo, krave pa mukajo ...«

»Je Rusija večja kot Jugoslavija?« je vprašal Fêrek, ki je ves ta čas nestrpno čakal, da bo lahko spet prišel do besede.

To ga je res zanimalo.

»Kako ne bi bila večja?« ga je ošinil oče. »Iz cesarske Rusije je nastala Sovjetska zveza, ki je zdaj največja država na svetu,« mu je pojasnil. »Iz enega njenega konca do drugega vozijo vlaki tudi po štirinajst dni,« mu je skušal to velikost opisati. »Če bi šel človek od Kijeva do Vladivostoka peš, bi hodil tri mesece,« je nekako izračunal. »A ker bi moral vmes tudi spati in malo počivati, bi verjetno potreboval kar šest mesecev,« je še pristavil.

»Pol leta!« je vzkliknil deček, ki se je silno čudil.

»Pol leta, ja,« je pritrdil oče. »Zdaj pa si zamisli, kake razdalje so tam, če sem jaz med vojno v desetih dneh pripešal iz Pančeva.«

»Neverjetno, res,« mu je priznal. »Kako dolgo potem tam tečejo s štafeto?« ga je prešinilo. »Verjetno je tako, da ko jo na koncu izročijo, na začetku že

spet začnejo teči z novo,« je predvideval. »Drugače tam ne gre ...«

Pištek je za hip potihnil in pomislil. Očitno tudi njemu ni bilo povsem jasno, kako je bilo s štafeto v Sovjetski zvezi. »Pustiva jo,« je naposled predlagal. »Tudi tam je to le en velik cirkus,« je mrmral in se reševal iz zadrege. »S štafetami nihče ves čas ne teče, temveč jih za prvimi ovinki, ko nihče ne vidi, lepo zbašejo v avto in odbrzijo z njimi v drugo mesto,« mu je zaupal in razkril, kako to na skrivaj poteka.

Deček je bil zopet razočaran.

Ni mu šlo v glavo, kako se lahko ljudje tako slepijo.

Če bi tovariš Tito nekoč izvedel, kaj so v resnici počeli za njegovim hrbtom, bi bil gotovo na smrt užaljen. Ne moreš nekoga gledati v oči in mu pravi-
ti, da je cela država toliko časa tekala njemu v čast, obenem pa vedeti, da so štafetno palico večji del poti švercali. To res ni bilo iskreno in tudi pošteno ne. Maršal si tega ni zaslužil. Moral bi se najti kdo, ki bi si to upal razkrinkati. Vendar tak zagotovo ni mogel biti iz Dolénc, iz vasi, ki je bila res na začetku štafete. Od tu do Šálovec je bilo opravljeno vse, kot je treba, in nihče ni mogel nikomur ničesar očitati. Šele nekje tam za griči se je začenjalo slepomišenje.

Odslej je deček bolj verjel očetu in sumil, da v Jugoslaviji res ni vse tako, kot jim je v šoli pravila tovarišica Zorka. Vedel pa je tudi, da mora o tem molčati ali se celo delati, da ji povsem verjame in je nad vsem navdušen. Jugoslavija je bila najlepša in najboljša država na svetu, o tem ni bilo debate. Edino to pač, da ni bila največja, si je morala priznati. O tem se

je lahko govorilo. Pa morda tudi o tem, da ni najmočnejša, saj so imeli Rusi in Američani atomsko bombo ... Fújsin Kárac je sicer trdil, da so v Jugoslaviji že izdelali svojo atomsko bombo, le da so jo skrivali nekje globoko pod zemljo v Titovih bunkerjih. Nihče ni mogel biti povsem prepričan, da ni bilo res, vendar je oče Pištek imel tudi o tem svoje mnenje. Tudi če je jugoslovanska bomba obstajala, se z njo niso mogli hvaliti, saj je bila gotovo veliko manjša od ruske in ameriške. Velike države so izdelovale večje bombe.

Fêreku je šlo to, da je bilo lahko nekaj tako in obenem tudi drugače, včasih na živce.

»Ena in ena je zmeraj dva, na to lahko računaš, tega ne more nihče spremeniti,« ga je pomirjal oče. »Vedeti pa moraš tudi, da ima vsaka medalja dve plati, mnogi ljudje imajo lahko tako dva obraza,« ga je opozarjal.

Že število dva je lahko torej povzročalo težave, je tuhtal deček, številčk pa je bilo toliko, do kolikor si pač znal šteti. Nikoli jih ni zmanjkalo. Pa tudi z razdaljami, se mu je zdelo, je bilo tako. Na koncu vsake ceste je bila spet cesta, ali vsaj kaka potka. Višje si šel, dlje si videl, več je bilo okoli tebe skrivnosti. Tudi če bo nekoč po dolgem in počez prehodil svet, verjetno ne bo videl vsega. To spoznanje mu ni bilo po volji ... Potem se je na lepem zgodilo še nekaj, kar ga je silno vznemirilo. Američani so v vesolje poslali vesoljsko ladjo, v kateri so bili astronauti, ki so se nameravali spustiti na Luno. Najdaljša pot, po kateri se je bilo mogoče odpraviti, se ni več končala na Zemlji ...

»Danes ne grem spat,« se je takoj odločil. »Mogoče bom lahko videl vesoljsko ladjo.«

»Ne boš je videl, ker nimamo daljnogleda,« je odvrnil oče.

»Namícin Štêjvi ga ima pa si lahko greva sposodit,« se je domislil.

»Kje pa!« ga je zavrnil. »Z lovskim daljnogledom lahko gledaš srne in zajce, ne pa rakete, ki je najhitrejša na svetu,« mu je pojasnil. »Če bi hotel to videti, bi potreboval teleskop, s katerim opazujejo zvezde,« mu je skušal dopovedati. »Pa še s tem ne vem, če bi lahko videl človeka na Mesecu ...«

Deček je bil nejevoljen in poklapan.

Okoli Lune, ki je pod večer počasi lezla nad Bêncecin breg, se je dogajalo nekaj, kar se ni še nikoli zgodilo, on pa tega ni mogel videti. Zavidal je vsem, ki so imeli teleskope in so si lahko potešili radovednost. Še bolj pa je zavidal vesoljcem, ki so bili v raketi in so se verjetno že pripravljali, da bodo pristali tam, kamor ni še nihče stopil. Gotovo so bili tudi oni že malo nestrpni in predvsem zelo radovedni, saj niso natanko vedeli, kaj bodo tam našli. Mogoče jih je bilo tudi malo strah, da bodo naleteli na kaj takega, česar niso pričakovali. Ljudje so sicer pravili, da na Luni ni bilo ničesar razen peska in kamenja. Bila naj bi ena sama velikanska puščava brez vode in kakršnega koli življenja. Nikjer naj ne bi bilo trave, grmovja in dreves, pa tudi ne mrčesa, živali ali ljudi. Zaradi velike suše tam ni mogla preživeti niti najmanjša mravlja. Tovarišica Zorka pa jim je razložila, da na Luni niti ni zraka. Človek tam ni mogel dihati, saj je bilo vesolje

brezzračni prostor. Zato so bili astronauti oblečeni v skafandre in so dihali zrak, ki so ga prinesli s sabo z Zemlje.

Mogoče je bilo kaj od tega celo res, a Fêrek je kljub vsemu dvomil.

Nihče ni mogel vedeti, kako je tam, kjer ni še nihče bil.

Težko si je bilo predstavljati, da v zraku ne bi bilo zraka.

Še težje je bilo verjeti, da je obstajal kraj, na katerem ne bi Bog ničesar ustvaril. On, ki je lahko ustvaril vse, kar si je zamislil, zagotovo ni bil zadovoljen s puščavo. Ali pa jo je potreboval za kaj takega, o čemer ljudje niso vedeli. Mogoče so ravno na Luni prebivale duše, ki niso bile naseljene v telesa in so bile smrtnikom nevidne, ali so tam posedali angeli, ki so prav tako lahko preživeli brez telesa. Z Lune je bil navsezadnje lep razgled na Zemljo. Dalo se je v miru posedati in obenem paziti na ljudi. Morda so gori prebivali tudi duhovi, ki niso bili le prijazni in so svoje namene običajno prikrivali.

Teh bi se morali prišleki še najbolj bati.

»Misliš, da bodo astronauti gori kaj našli?« je pred spanjem vprašal očeta.

»Ne vem, kaj bi lahko našli,« je zamrmral. »A če bodo našli kaj vrednega, nam tega zagotovo ne bodo povedali,« je bil prepričan.

»Zakaj nam ne bi povedali?« ga je zanimalo.

»Zato, ker bodo Amerikanci to skrili in vzeli zase,« mu je odvrnil.

»Saj lahko vzamejo, ker bodo oni našli, ampak nam pa tudi morajo povedati,« se je vznemiril. »Pravico imamo izvedeti, saj nas zanima.«

»Seveda nas zanima, ampak kaj moremo,« je priznal Pištek.

»Prekleti Amerikanci!« je iztisnil Fêrek, ki je bil res ogorčen. »Zdaj mi je žal, da ne bodo prvi gor Rusi,« je zastokal. »Oni nam ne bi ničesar skrivali ...«

»Rusi!« je vzkliknil oče. »Ti ne poznaš Rusov,« se je suho zasmeljal in zmajal. »Rusi so bili verjetno že gor, le da so šli na skrivaj,« je zatrdil.

»Eno kústo figo so šli,« se je tedaj oglasila mama. »Nihče še ni šel na Mesec in nihče tudi ne bo nikoli tja prišel,« je zatrdila.

»No, no,« je krehnil Pištek. »Vem, da ti to ne verjameš, ampak ne delaj otroka norega,« jo je prosil.

»Saj ga ne delam,« je dvignila glas. »Oni nas imajo za norce, ko nas s tem farbajo,« je vztrajala. »Rus ali Amerikanec, človek je samo človek, zato mu je sojeno, da mora za življenja ostati na Zemlji.«

»Eh, Trejzka, ne seri!« je oče že kar izgubil potrpljenje. »Saj tu ne gre za Boga, Mesec pa tudi še ne sodi k nebesom,« ji je skušal pojasniti. »Mesec je le satelit, ki se ves čas vrti okoli Zemlje in zato spada k nam,« ji je dopovedoval. »Mirno lahko gremo gor pa si tam kaj vzamemo, Bog nas ne bo kaštígal,« je zatrdil. »Zdaj pa, ali so to Amerikanci ali Rusi, kdor prej pride, ta pač lahko prej tudi žanje ...«

»En drek žanje,« mu je oponesla. »Tako lahko tudi jaz žanjem ...«

»Kaj ti lahko žanješ?«

»Vse, kar si izmislim, le če mi bo kdo verjel.«

»Ženska!« je vzkliknil Pištek in s tem zabrusil, da nima pojma. »Kdo bo pa tebe kaj vprašal?« je kričal. »Edino jaz moram tu poslušati tvoje neumnosti,« je obupaval. »Nekaj, česar ni še nihče videl, zate brez pardona obstaja, nekaj, kar je tako res kot to, da zdaj mi tu sedimo, si je pa nekdo izmislil.«

Fêrek je razumel, da je bilo tisto, česar se ni dalo videti, Bog s svojim spremstvom. A tudi vesoljske ladje, ki je bila že dva dni na poti in se je bližala Luni, se v resnici ni dalo videti. Zaman se je čez dan ves čas oziral v nebo in pod večer nestrpen čakal, da se bo prižgala prva zvezda. Niti nobenega letala ni bilo ves ta čas čez nebo. In sploh nikakršnega znamenja, da se nekje tam gor res nekaj dogaja. Američanom je bilo treba verjeti na besedo, da je bilo res tako, kot je pravil glas po radiu, ki so ga imeli pri Fújsinih. Vesoljska ladja se je imenovala Apollo enajst. Njen poveljnik in pilot je bil Armstrong, z njim pa sta bila še Collins in Aldrin, ki je bil pilot lunarnega modula. Ta modul je bil v resnici vesoljski čolniček, s katerim so se nameravali astronomi z ladje spustiti na Luno. Zakaj je bilo potrebno prestopanje in niso šli kar naravnost, mu ni znal nihče pojasniti. Fújsin Pišta je menil, da je bila ladja prevelika in bi se lahko ugreznila v pesek, tako da potem ne bi mogla več vzleteti. Astronavti bi za zmeraj ostali na Mesecu. Preživeli bi lahko le, dokler jim ne bi zmanjkalo kisika, ki so ga pripeljali s seboj. Dušili bi se in kmalu umrli. Trupla bi ostala v vesolju, doma pa bi zakopali le njihove prazne krste. Bila bi to strašna smrt in pogreb bi bil zelo žalosten.

Prišlo bi zelo malo ljudi, ali pa bi tudi to Američani opravili na skrivaj. Nikoli ne bi nihče vedel, kako je v resnici bilo ...

A saj ne bo tako!

Deček je želel verjeti, da so astronauti res tam in se jim bo posrečilo. Smola je bila le, da v Doléncih ni bilo ljudi, ki bi o tem kaj več vedeli in bi mu lahko bolje pojasnili. »Zaradi mene lahko gredo tudi na Mars, kaj pa bom imel jaz od tega,« so pravili in skomigali. »Zakaj bi človek hodil na Mesec in zapravljaj denar, če pa že vnaprej ve, da tam ni ničesar?« so se prostodušno spraševali drugi. »Počakajmo, pa bomo videli, če bo res kaj iz tega,« so modrovali tretji in tudi le odmahovali. Videti je bilo, da je edino on res radoveden in že nekaj dni tako vznemirjen, da ponoči ne more prav zaspati. Zdelo se mu je, da v mislih potuje z vesoljci in poln pričakovanja zre proti rumenemu planetu, ki se jim vse bolj bliža. Imel je občutek, da sliši njihovo dihanje v skafandrih in čuti, kako jim srce vse bolj razbija. »Če bomo kljub vsemu koga srečali, mu moramo takoj pokazati, da prihajamo le na obisk,« šepeta poveljnik Armstrong svojima tovarišema. »Ne verjamem, da nas bo razumel, saj ne pozna naše govorice,« mu odgovarja Kolins. »Videl bo, da prihajamo brez orožja, to ga bo verjetno malo pomirilo, medtem se bomo že znašli,« ga hrabri Oldrin. »Tako, kot se vi bojite njih, se tudi oni bojijo vas,« jim je skušal dopovedati Fêrek. »Mislim celo, da se bodo oni bolj ustrašili, saj vas ne pričakujejo,« je predvideval. »Pobegnili bodo, se poskrili kje za skalami in vas bodo nekaj časa le opazovali.«

»Mogoče imaš prav,« mu je prisluhnil kapetan. »Pomembno bo le, da ne napravimo nobenega napačnega koraka.«

»Povedati jim morate, da jim ne nameravate ničesar odnesti,« mu je svetoval.

»Ja, vzeli bomo le, če nam bodo kaj dali,« je soglašal Kolins. »Ker če se bomo spoprijateljili, nam bodo gotovo kaj ponudili.«

»Potem bomo morali tudi mi njim kaj dati,« je pomislil Oldrin.

»Kaj naj jim damo, saj nismo vzeli s seboj nobenega darila?« je bil v zadregi Armstrong. »Zdi se mi bedno, da nismo na to prej pomislili ...«

»To je res nerodno,« je soglašal deček, ki se tudi ni mogel domisliti, kaj bi astronauti domačinom lahko poklonili. Nakita in denarja verjetno niso imeli s sabo. A morda bi prišel prav že kak kos odslužene opreme. Gotovo je bilo na njihovem vesoljskem čolničku kaj takega, česar ob vrnitvi ne bodo več potrebovali. Domačinom bi to veliko pomenilo. Ostal bi jim spomin na prvi obisk z drugega planeta. Vedeli bi odslej tudi, da na Zemlji živijo prijazni ljudje, ki jim ne želijo nič slabega in jim ne nameravajo ničesar ukrasti ...

Zjutraj je bil Fêrek že prepričan, da Američani na Mesecu ne bodo našli le peska in kamenja. Zdelo se mu je malo verjetno, da bi bile na njem le vesoljske mravlje, črvi, polži in želve. Moralo je biti še kako bitje, ki bi bilo vsaj podobno človeku. Mogoče ni bilo tako pokončno, lahko da je hodilo po vseh štirih ali je imelo celo več nog in rok, a zagotovo je imelo

glavo in v njej možgane, s katerimi je razmišljalo. Ravno od teh možganov je bilo seveda marsikaj odvisno. Lahko da so bili manjši od človeških, a lahko bi bili kajpada tudi večji. V tem primeru bi bilo bitje pametnejše. Kaj bi to ob srečanju z Zemljani pomenilo, ni znal presoditi. Tudi pametni ljudje so bili lahko dobri ali slabi ...

»Misliš, da imajo tudi Mêjseki dušo?« je vprašal mamu.

»Kdo so Mêjseki?« jo je zanimalo.

»Tisti, ki živijo na Mesecu ...«

»Dete moje,« je vzdihnila in se prekrizala. »Kaj si si to spet izmislil?« je vprašala in zmajevala. »Kdaj bo ta otrok že enkrat prišel k sebi?« je stokala, kot da bi ji šlo na jok. »Pa saj hodiš v šolo, moral bi se že kaj naučiti,« ga je nato opomnila. »Ne verjamem, da se ne bi učili tudi o Mesecu ...«

»Seveda smo se,« je pritrdil. »Mesec je satelit, ki kroži okoli Zemlje, zato nam je bližje kot drugi planeti, ki krožijo okoli Sonca.«

»No, vidiš, da veš,« je bila le pomirjena. »Ta planet je Bog ustvaril samo zato, da nam ponoči sveti,« je takoj dodala. »Nobenega drugega namena ni imel z njim, zato tudi ni na njem nikogar naselil,« je razlagala. »Mesec ni taka luč, ki bi jo moral kdo prižigati, temveč je to luč, ki jo Gospod sam prižiga, tako kot prižiga zvezde ...«

Deček je obmolknil in zopet tuhtal.

Mama je vse, česar ni razumela, prepuščala Bogu in to ji je zadoščalo. Tisti njen »On že ve« je bil odgovor, ki ji je povsem zadoščal, in ji ni bilo treba več

razglabljati. Na koncu je bilo potem tako, da je Bog vedel vse, ona pa komaj kaj. Za šolo mu je lahko pomagala le pri seštevanju in odštevanju. Najbolj pomembno ji je bilo, da je bil priden in je tovarišico ubogal, tudi če se mu je kdaj zdelo, da ni imela prav. Če je trdila, da na Luni ni vode in zraka in sploh ničesar, potem je bilo to treba ponavljati, četudi ji ni verjel. Zato si je toliko bolj želel, da bi Američani našli še kaj in bi to tudi vsem povedali ...

Potem je prišel oče iz službe z novico, ki je bila komaj verjetna. Slišal je praviti, da bodo prihod astronautov na Luno pokazali tudi na televiziji. Dečka je od navdušenja stisnilo v prsih, tako da je nekaj časa hripavo hlastal in je komaj spet dihal. V vasi je vedel za tri televizije, ena pa je bila na karavli. A tisto so lahko gledali le graničarji. Drugo so imeli v šoli, toda ta je bila zdaj zaklenjena, saj so bile počitnice. Imeli so jo baje še pri Slovênskih v Malih Dolencih. Pred kratkim pa jo je kupil tudi Méšič in ravno ta je bila lahko njegovo največje upanje. Avtoprevoznik Êrni in cestar Pištek sta bila pač kamerada. Ni minil dan, da se ne bi srečala na cesti in debatirala. Pogosto sta posedela v gostilni pri Djüriju ali še kje, kjer so lahko z vodnikom Jovom in s stricem Kárijem na skrivaj igrali šnops.

»Prosil boš Méšiča, da bom šel k njim gledat,« se je Fêrek kar odločil. »To moram videti,« je pribil.

»No, no,« je nergala mama. »Glih bodo oni zaradi tebe prižigali televizijo pa trošili elektriko,« ga je skušala odvrniti.

»Rekel mu bom, kaj pa,« je mirno dejal Pištek.
»Saj bodo tudi oni gledali ...«

Deček se mu je od silnega navdušenja zatipal v naročje in ga na obeh licih poljubljal po bodeči bradi. Oče je bil res možak, na katerega se je lahko zanesel. Vedel je, da je njegova radovednost tokrat večja od vsakršne žeje in lakote. Na vsak način je želel videti, kako je na Luni in kaj se bo zgodilo, ko bo človeška noga prvič stopila nanjo. Če pri Méšičevih televizija ne bo delala, bo šel prosit k Slovênskimi. Če tudi tam ne bo imel sreče, bo na šoli razbil šipo, se zavlekel v učilnico, vtaknil televizijski kabel v zid in pritiskal na televizijske gumbе. Ni vrag, da se mu je ne bi posrečilo prižgati. Ali pa bo morda šel raje na karavlo in prosil, da ga stražarji kljub strogi prepovedi spustijo v stometrski pas, saj sta bila tudi vodnik in oče tovariša. Jovo ga je imel rad in mu je zmeraj pravil, da bo iz njega nekoč dober vojak. Če mu bo zdaj priznal, da bi raje postal astronaut, mu tega ne bo zameril. Tudi Jugoslavija bo nekoč poslala v nebo svojo vesoljsko ladjo in takrat bo potrebovala večje junake, kot so vojaki. Morda bodo prvi, ki bodo stopili na Mars ali še kak bolj oddaljen planet. Če Američani na Luni ničesar ne najdejo, bo treba iskati drugje ...

Potem je Fêrek kar sklenil, da bo, ko bo velik, postal astronaut.

Tako bo lahko prišel najdlje in bo največ videl.

Zdelo se mu je namreč, da končno ve, kako je s potmi, ki so bile pred njim. Dolénci so bili na začetku sveta, Zemlja pa je bila na začetku vesolja. Kako daleč bo lahko nekoč prišel, ni vedel, a zelo si je želel

in upal, da nekam daleč. Vsi so mu pravili, da če se bo pridno učil, iz njega nekaj bo. Doslej je imel v spričevalu same petice, bil je odličnjak, zato je ga ni skrbelo, rad je hodil v šolo in se ni niti preveč veselil počitnic. Zdelo se mu je, da so te za tiste, ki niso radi sedeli v šolski klopi. Imel je občutek, da so nekakšno zapravljanje časa, saj če jih ne bi bilo, bi šli prej v naslednji razred in bi lahko prej končali šolo. A o tem je raje molčal, kajti med sošolci ni bilo nikogar, ki bi mu dal za prav. Pa tudi odrasli bi gotovo menili, da se na debelo laže, saj so bili prepričani, da imajo otroci od vsega najrajši ravno počitnice.

Pri Méšičevih ga je naslednji dan čakalo presenečenje.

Pričakoval je, da se bo tam zbralo veliko ljudi, ki bodo želeli videti, kaj se dogaja na Mesecu, potem pa je ugotovil, da ni bilo sploh nikogar. Na dvorišču ni bilo tovornjaka, Êrni je bil verjetno na furi, Drago in Janko sta se ob zidu igrala s kamenčki, mama Íla je brkljala v kuhinji, televizija, ki je bila sicer prižgana, pa je bila v sobi sama. Vse je bilo tako, kot da se na njenem ekranu res ne bi dogajalo nič posebnega. Glas napovedovalca se je mešal s prasketanjem, piskanjem in škrebjanjem, ki je prihajalo iz vesolja in se skozi odprto okno razlegalo po dvorišču. Prvi človek je stopil na Luno, ves svet je trepetal zanj, tu pa so bile še najbolj vznemirjene kokoši, ki so se pasle v travi in vmes poslušaje dvigovale glave. Fêrek je glasno pozdravil in se zahvalil gospodinji, da je lahko prišel gledat, nato je smuknil v sobo, sedel na kavč pred televizijo in ni več odmaknil pogleda.

Zamegljene podobe, ki jih je komaj razbiral, so ga povsem prevzele.

Astronavta, ki sta bila že na Lunini površini, sta bila v napihljenih skafandrih še najbolj podobna snežakom. Na ramenih sta nosila velikanska nahrbtnika, v katerih je bil verjetno zrak, ki sta ga prinesla s seboj. Videti je bilo, da se v tej opravi težko premikata, zato se nista upala preveč oddaljiti od lestve, po kateri sta prilezla iz modula. Kmalu je tudi opazil, da niti ne stopata, temveč bolj poskakujeta, ko da bi bila zajčka. To se je zdelo zanimivo tudi televizijskemu napovedovalcu, ki je gledalcem pojasnjeval, da se tako premikata zato, ker sta njuni telesi na Luni šestkrat lažji. Človek, ki tehta šestdeset kilogramov, se tam počuti, kot da bi tehtal le deset kilogramov. Deček je poslušal z odprtimi usti in tuhtal, a si je to težko predstavljal. Gotovo nista poskakovala kot zajca le zato, ker sta bila zdaj težka kot zajci. Bilo je veliko živali, ki so bile še lažje od zajcev, pa so hodile normalno. Moral je biti še kak razlog. Mogoče sta se morala tako premikati zaradi peska, ki ga je bilo tam gori res veliko. Pravzaprav je bil okoli njiju povsod le pesek in skalovje. Glede tega je imela tovarišica učiteljica Zorka prav. Ni bilo videti, da bi se kje kaj živega premikalo ...

Toda Fêrek je še zmeraj upal.

Napenjal je oči in čakal, da se bo iz senc med skalovjem kaj dvignilo.

Stiskal je pesti in si želel, da bi se vendarle zgodilo. Zadovoljen bi bil že, če bi prišla mimo le majhna vesoljska miška ali bi se premaknil kamen, ki bi

bil le napol živ. Morda se ne bi mogel ravno zakotaliti, lahko pa bi se nenadoma iztegnil in spremenil obliko. Tudi to bi bil dokaz, da je na Luni vendarle življenje ...

Vesoljca sta medtem napravila v pesku luknjo in zapičila zastavo.

Tudi njima je bilo to bolj pomembno, kot da bi se ozirala okoli in morda le opazila kaj živega. Mogoče sta bila celo na tihem zadovoljna, da sta prišla na tak kraj, kjer je bila puščava in ni bilo nevarnosti. Ampak če je bilo res tako, jima je zameril. Resnično bi jima privoščil, da bi se na lepem izza skale dvignil en tak čisto pravi Mêjsek. Lahko da bi bil celo veliko večji in okretnejši od njiju. Gibal bi se lahko brez skafandra, mogoče bi znal leteti ali bi celo počel kaj takega, kar si je težko zamisliti. Kar nekaj časa bi trajalo, preden bi sploh ugotovila, ali ima dušo ali je nima. In če je ne bi imel, potlej bi jima res trda predla. Gotovo se ne bi uspela dovolj hitro povzpeti po lestvi nazaj v modul in zaloputniti vrata. Obstala bi pred njim, otrpla kakor snežaka, in se zavedla, da sta se znašla v ujetništvu, ki se gotovo ne bo dobro končalo. Še preden mu bosta uspela kar koli pojasniti in mu dopovedati, zakaj se morata nujno vrniti nazaj na Zemljo, jima bo zmanjkalo zraka ...

No, ampak tega jima kljub vsemu ni želel.

Bilo bi to odkritje, za katerega bi morala Armstrong in Oldrin plačati z življenjem.

Cena bi bila previsoka, mnogi bi bili žalostni.

Tako se je odločal deček, ki se ni niti zavedal, da je vstal s kavča in se sredi sobe prestopal pred televi-

zijijskim sprejemnikom. Povsem se je približal ekranu, saj je želel videti več, kot se je dalo videti. Predramilo ga je šele hrumenje tovornjaka, ki je zapeljal na dvorišče in se hrzajoč zaustavil.

»Kako gre?« je vprašal Êrni, ki je čez čas stopil v sobo. »So že gor?«

»Gor so, gor,« je odvrnil Êferek. »Samo niso ničesar našli,« je še poročal.

»Seveda niso,« ga je ošinil izpod čela. »Kaj pa bi naj našli?« je zategnil in odmahnil. »Res moraš biti malo nor, da greš na Mesec po gramoz,« se je zarežal. »Lahko bi Nikson to meni rekel, bi jim ga jaz pripeljal s kámenšnice.«

»Ja,« je črnil, čeprav je vedel, da se avtoprevoznik šali.

Tudi sam je bil na tihem razočaran. Zgodila se je velika reč, a zdelo se mu je, kot da le ne bi bila dovolj velika. Človeški prvi koraki po Lunini površini so bili res šele začetek potovanja v vesolje, ki se verjetno ne bo nikoli končalo. Dlje ko bodo prvi astronomi prišli, dlje si bodo tisti, ki bodo prihajali za njimi, želeli priti. Bilo je torej dovolj časa tudi zanj in nikamor se ni mudilo. Ko bo nekoč postal astronom, bo na nebu še dovolj planetov, ki jih ni še nihče obiskal. To je bila ugotovitev, ki ga je naposled le spravila v dobro voljo. Že takoj, ko se je z Méšičevega dvorišča spustil proti góščici, je skušal hoditi tako, kot sta se Armstrong in Oldrin premikala po Mesecu. Zastajal je, se dvigal na prste, stegoval roke in poskušal zaplavati, kot da je tudi njegovo telo zdaj šestkrat lažje. Poskakoval je kot zajček, se sonožno odrival in

skušal vsaj za trenutek lebdeti v zraku. Zdelo se mu je, da mu to vmes uspeva, zato se je še poganjal in se pehal ...

»Kaj ti pa je?« je vprašala mama, ko je tako priskakljaj na dvorišče.

»Učim se hoditi, kot hodijo astronauti,« ji je pojasnil in ji skušal zopet pokazati, da lahko že za hip lebdi v zraku.

»Eh,« je bila nejevoljna. »Ne nori,« ga je prosila, »lahko si še kaj napraviš ...«

»Moram se to naučiti,« je vztrajal. »Kdor tega ne zna, ga ne vzamejo za astronauta,« je bil prepričan. »Amerikanci so se dve leti pripravljali,« je pojasnil. »Jaz pa imam čas pa se lahko še deset let pripravljam.«

»Ja, ja, seveda,« je bila nejeverna. »Če boš deset let letal okoli kot zarêžzana kura, potem ne boš znal več normalno hoditi,« ga je posvarila. »Še za poštarja te ne bodo hoteli, ne pa, da bi te vzeli za astronauta.«

Fêrek je odskakljaj vstran in je ni več želel poslušati.

Obžaloval je, da ji je sploh skušal kaj pojasniti, saj bi lahko vedel, da ne bo mogla razumeti. Čeprav o raziskovanju vesolja ni imela pojma, je vztrajala pri svojem in se oklepala nevednosti. Namesto da bi šla z njim k Méšiču, kjer bi se lahko pred televizijo prepričala, da je človek res prišel na Mesec, je raje doma pometala dvorišče in tiščala glavo v pesek. Zatiskala si je oči, samo da je lahko zdaj spet odkimavala in zmajevala. Tako bi verjetno ravnala tudi, če bi šlo na vesoljski ladji kaj narobe in bi se lunarni modul po nesreči spustil prav na njihovo dvorišče. Zaprla bi se v hišo in sploh ne bi šla pozdravit Armstronga in Ol-

drina, ki bi se spustila dol po lestvi in se morda želela opravičiti zaradi poteptane trave. Potem pa bi spet trdila, da se tudi to v resnici ni zgodilo. Rajši bi verjela, da je bil privid, kot priznala, da se je motila ...

»Mama, mama!« ji je rekel, tako kot je oče večkrat rekel: »Trezka, Trezka!«

In ravno zaradi nje si je še bolj želel postati astronaut.

Ko jo bo potem nekoč kdo vprašal, kako pa kaj vaš Fêri, kje je in kaj počne, bo pač morala reči: »Ja, on je pa astronaut. Ravno gre zopet gor. Dvajset dni bo na poti. Postal bo prvi človek, ki bo stopil na Venero.« Ker bo takrat zaradi njegove službe že več vedela o vesolju, bo še dodala: »Venera je najsvetlejša zvezda, ki jo lahko vidimo na nebu. Zvečer jo vidimo tam nad Malimi Šalovci in ji pravimo Večernica, zjutraj pa se pokaže nad Bojárinim bregom in ji je ime Danica.« Potem se bodo tudi Dolénčari nekaj dni ozirali v nebo in iskali s pogledom največjo zvezdo, na katero bo morda ravno tisti hip stopil Céstarski Fêri. On bo ob tem, ko bo v vesoljski pesek zapičil jugoslovansko zastavo, pomislil tudi na Dolénce. Na vas, ki je zdaj tam nekje daleč, daleč spodaj, na začetku sveta ...